

Tatiana **CARTALEANU**

dr., formatoare, Centrul Educațional PRO DIDACTICA;
ORCID: 0000-0001-8713-229X

Lucrul în perechi, o strategie de învățare monitorizată

CZU 37.091 | <https://doi.org/10.67684/dp.2026.157.12>

Rezumat: Articolul se adresează tuturor celor care desfășoară activități de instruire și care preferă organizarea interactivă a procesului de învățare. Reușita cadrelor didactice în formarea unui elev competent se edifică nu doar pe predarea calitativă, ci și pe o planificare riguroasă a învățării. Examinarea problemei din perspectiva designului educațional se axează pe lista scurtă a competențelor „pentru secolul al XXI-lea”: gândirea critică, comunicarea, colaborarea, creativitatea. Este

examinată prima treaptă în conceptualizarea demersului didactic centrat pe învățarea prin colaborare: lucrul în perechi, reflectat în tehnici din arsenalul programului Lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice. Sunt identificați și detaliați patru pași de parcurs în evoluția comunității de elevi: de la tehnica Gândește – discută în pereche – prezintă la tehnica Unul stă, ceilalți circulă. Pentru fiecare dintre activitățile prin care elevul își formează și își dezvoltă competența de colaborare se oferă explicații și sunt specificate nuanțele care trebuie luate în seamă pentru succesul activității.

Cuvinte-cheie: proiectare didactică, competențe pentru secolul al XXI-lea, LSDGC, tehnici interactive, lucru în perechi.

Abstract: The article is addressed to all those who teach and prefer to organize learning activities interactively. Any educator's success in helping a student reach competency is based not just on quality teaching, but also on a rigorous planning of the envisaged learning. When examining the issue from an educational design perspective, we start from the short list of 21st-century skills: critical thinking, communication, collaboration, and creativity. We then examine the first step in the conceptualization of teaching based on learning through collaboration: pair work, as reflected in a number of Reading and Writing for Critical Thinking techniques. We identify and detail the four steps in the evolution of a student community: from Think – Discuss in Pairs – Present to One Stands, the Others Circulate. For each activity through which the student builds and develops their collaborative competency, we offer explanations and specify the finer points that need to be taken care of for successful fulfilment.

Keywords: didactic planning, 21st-century competences, RWCT, interactive techniques, pair work.

De fiecare dată când apare o criză sau o tranziție socială importantă, sistemul educațional este interpelat, somat să dea socoteală și să se transforme pentru a răspunde noilor exigențe. (Gaëtan Tremblay) [2, p. 46]

Designer al demersului didactic pe care îl desfășoară zi de zi, proiectant al etapelor lecției și protagonist al scenelor preconizate, profesorul trebuie să fie vizionarul capabil de a intui ce se va întâmpla, de fapt, la lecție și care va fi efectul activităților propuse elevilor. Oricât de bine s-ar realiza predarea temei noi, ceea ce are cu adevărat impact asupra formării elevului este învățarea, iar organizarea ei necesită atât trezirea interesului, cât și susținerea motivației pentru subiectul lecției sau pentru abilitățile exersate. S-a scris suficient de mult despre diverse strategii de proiectare didactică, au fost elaborate ghiduri pentru fiecare curriculum disciplinar și, mai nou, profesorilor le-au fost puse la dispoziție proiecte didactice pentru toate disciplinele obligatorii, dar nimeni altul decât pedagogul care intră în clasă odată cu sunetul nu poate prevedea ce se va învăța realmente astăzi în acea sală de studii și în acea comunitate de elevi. Conceptualizarea profundă și monitorizarea nestânjenitoare a procesului

de învățare în clasă, dirijarea lui „pe deasupra umărului” ar trebui să conducă, în timp, la asimilarea procedeele de învățare autonomă și la un progres academic sesizabil.

Am experimentat, începând cu 1999, aplicarea tehnicilor interactive propuse în cadrul programului *Lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice*, în mediul școlar și studentesc, dar și în condiții de instruire a adulților. Unul dintre preceptele pe care se edifică programul este cel al instruirii reciproce, materializate în colaborarea și cooperarea elevilor în cadrul lecției. Iar competența de colaborare și cooperare, de rând cu deprinderea de a gândi critic, sunt imperative ale educației într-o viziune globală.

În preajma trecerii dintr-un mileniu și secol în altul, dar mai ales după ce omenirea a pășit peste acest prag simbolic, numeroase instituții și organizații preocupate de educație au pornit o competiție în stabilirea listelor exhaustive ale competențelor pentru secolul al XXI-lea. Diferențele cantitative și conceptuale între aceste abilități sunt sesizabile, dar nu divergente. Deși aparent orientată spre educația formală, instituționalizată, viziunea ideologilor care au reperat aspectele cele mai relevante vizează nu doar abilități „de învățare și inovare”, ci și „de viață și carieră”. Abordarea competențelor ce trebuie formate copiilor pentru a le asigura succesul într-o lume care se schimbă vertiginos și imprevizibil rămâne o problemă pe care diferite societăți și sisteme educaționale o rezolvă în felul lor – fie respectând tradițiile școlii naționale, fie împrumutând soluții deja rodite, fie mizând pe inovații și experimente – dar fără să aibă certitudinea rezultatului scontat.

Când lista acestor competențe este completată de reprezentanții mediului de afaceri – potențiali angajatori, care privesc finalitățile educației ca pe o poliță de asigurare pentru realizarea și succesul profesional al viitorilor angajați – acestea sunt: *alfabetizarea, inventivitatea, colaborarea, cooperarea, comunicarea, creativitatea, organizarea, soluționarea problemelor, autosesizarea și responsabilizarea socială* etc. Word Economic Forum le reia, dar stipulează și altele: *alfabetizarea (literația), alfabetizarea științifică, alfabetizarea TIC, alfabetizarea financiară, calculul, gândirea critică, creativitatea, comunicarea, colaborarea, curiozitatea, inițiativa, persistența, adaptabilitatea, leadershipul, conștientizarea socială și culturală* [6].

Când alcătuitoarii listei sunt vizionarii din domeniul educației, competențele umane ale secolului al XXI-lea sunt: *selectarea/trierea informației, gândirea flexibilă și divergentă, înțelegerea semnificațiilor, inteligența socială, lucrul cu mass-media modernă, universalitatea abilităților și a gândirii, gândirea proiectivă, capacitatea de a calcula, colaborarea în spațiul virtual, competența interculturală*.

Când aceeași problemă o examinează psihologii, competențele propuse sunt: *autocontrolul, flexibilitatea, starea de bine, empatia, comunicarea, colaborarea, mentalitatea de creștere, gândirea critică, gestionarea învățării*.

Lista scurtă a sus-pomenitelor competențe reperează patru direcții-cheie, iar fiecare dintre acestea poate fi descompusă în numeroase abilități: de aici și multiplicarea, ca în oglinzi

paralele, a deprinderilor fundamentale. Deși se crede că societatea contemporană i le va solicita tânărului abia când acesta va intra în câmpul muncii, de fapt ele îi sunt necesare și copilului înscris la școală, și celui care absolvște gimnaziul sau își ia bacalaureatul. Deosebirea rezidă doar în aria pe care o acoperă și profunzimea cu care poate fi privită fiecare dintre competențe, în raport cu standardele naționale și materiile predate în sistemul de învățământ.

Cel mai laconic dintre documentele fundamentale pentru cercetarea problemei a fost elaborat de *National Education Association* și lista are numele de cod „4 C” – *chibzuință, comunicare, colaborare, creativitate*: „**Chibzuința** sau, altfel spus, gândirea critică se referă la abilitățile de argumentare, analizare, sintetizare, interpretare și reflectare. **Comunicarea** implică exprimarea clară a ideilor, precum și ascultarea activă. Totodată, ea include și abilitatea de a comunica într-o varietate de contexte, folosind diferite tehnologii. **Colaborarea** este abilitatea de a lucra cu alții, de a fi flexibil în grupuri și de a împărtăși cu ceilalți responsabilitatea în calitate de membru al echipei. **Creativitatea** se referă la abilitatea de a dezvolta noi idei și de a implementa concepte sau strategii inovatoare” [5, pp. 65-66].

Aceeași abordare este pusă la baza concepției noii generații de curricula disciplinare în Republica Moldova: „Contextul de învățare este explicit legat de dezvoltarea competențelor-cheie stabilite în curriculum, cum ar fi gândirea critică, colaborarea, creativitatea și utilizarea responsabilă a tehnologiilor” [1, p. 44]. După cum se poate observa, colaborarea este reluată în fiecare listă și anume acestei competențe îi vom dedica articolul nostru, încercând să punem în lumină trama de dezvoltare a competenței de colaborare la prima etapă de asimilare a tehnicilor interactive.

Dacă acceptăm ideea că dimensiunea socială este esențială în realizarea omului ca persoană, atunci școala nu are dreptul să ignore sau să rateze oportunitățile de socializare a elevilor, ea e obligată să le valorifice și să le extindă. Câmpul de relații și perspectivele sociale nu ar trebui să se limiteze la familie și cercul de prieteni ai adulților, ci urmează să se extindă din conținutul relațiilor pe care copilul le construiește și le cultivă singur, socializând prin comunicare formală și nonformală, achiziționând experiențe, trăind emoții, experimentând conduite și astfel asimilând modelele comportamentale ale societății în care este crescut și, ulterior, pe ale altor comunități. Formal, responsabilă pentru dezvoltarea deprinderii de a comunica, privită ca latură pragmatică a competenței de comunicare, este participarea elevilor în cadrul lecțiilor și al activităților extracurriculare și extrașcolare. Iar pentru ca lecțiile să nu se desfășoare conform scenariului de tip interogatoriu (întrebare adresată de profesor – răspuns oferit de unul sau mai mulți elevi), se cuvine, și didactica oricărei discipline o reclamă, ca elevii să comunice la lecție și unii cu alții, fără supravegherea strictă din partea profesorului, ci doar sub bagheta acestuia. Tinzând spre aceea ca activitatea la lecție să nu se reducă la dialogul profesor-elevi și elev-profesor, iar elevii să comunice neapărat înde ei, cadrul didactic are în arsenal câteva strategii

prin care poate organiza și îndruma lucrul elevilor în perechi, în grupuri mici, în echipe (atât stabile, cât și mobile) sau în cadrul dialogului elev-elevi, desfășurat în plen.

Nu are sorți de izbândă varianta în care profesorul planifică să aplice pentru prima dată o oarecare tehnică de învățare prin colaborare și să ateste imediat un succes deplin în cadrul lecției. Ca și orice altă strategie didactică, „învățarea împreună” necesită o planificare riguroasă și o monitorizare permanentă din partea cadrului didactic, până când aplicarea tehnicii respective devine o rutină pentru elevi. Evaluarea formativă trebuie să însoțească îndeaproape procesul de învățare, influențând desfășurarea lui și îndrumând elevii în direcția corectă.

Procedee uzuale de lucru în plen pot fi (sau trebuie) exersate mai întâi în perechi și în grupuri mici. Avem convingerea că elevii nu vor reuși să lucreze eficient în echipe decât dacă vor învăța, mai întâi, să lucreze în perechi: să renunțe la o idee sau la o variantă ori să insiste asupra ei; să accepte versiunea altcuiva, apreciindu-i valoarea; să colaboreze la perfectarea unui răspuns comun. Argumentele noastre sunt următoarele: în pereche trebuie să colaborezi; este mai dificil să te eschivezi; glasul tău se poate face auzit; pe când în plenul unei clase de 25-35 de elevi nu fiecare va putea să intervină. Iar dacă elevul a exersat în pereche și a reușit să se pronunțe, aceasta îi va da curaj și când va lucra în alt format.

O asemenea etapă ar putea dura câteva săptămâni, dar e posibil ca organizarea colaborării în perechi să fie singura opțiune pentru primul semestru de lucru într-o clasă nouă, căci profesorul are nevoie de timp pentru rodarea unor deprinderi de rutină, stabilirea și acceptarea până la apropiere a unor reguli de lucru, cât și pentru a remarca relațiile dintre elevi, a le observa comportamentul și a-l îndrepta pe făgașul corect sau a anticipa anumite reacții. Dacă profesorul va îmbrățișa ideea de a exersa pe larg și insistent diverse modalități de colaborare a elevilor în timpul lecției, nu credem că ar constitui o problemă formarea unor perechi statornice pentru o perioadă și schimbarea partenerilor la încheierea ei.

Exercițiile interactive contribuie fără dubii la extinderea competenței de colaborare, pentru că, în cadrul unei perechi, „există un sentiment de siguranță, care le permite până și celor mai nesiguri dintre copii să simtă că ar putea aborda chiar și problemele cele mai dificile. Facem greșeli, învățăm din ele și ne împărtășim reciproc erorile și învățămintele. [...] Elevii au nevoie de un mediu care să încurajeze asumarea riscurilor, colaborarea și celebrarea chiar și a celor mai mici succese” [5, p. 39].

Unul dintre aspectele care trebuie luat în considerare din start ține de constituirea perechilor. Profesorul ar putea să lase elevii în perechi după cum sunt așezați sau să alcătuiască perechile în baza unui criteriu oarecare (în niciun caz, în conformitate cu rezultatele exprimate în note sau puncte; această formă de învățare, „cu monitor”, urmărește alte obiective). Nu recomandăm ca elevii să fie lăsați să se organizeze singuri, ad-hoc, căci riscăm să rămână frustrați cei care nicidecum nu-și pot găsi pereche și în acest du-te-vino se pierde timp prețios din lecție, dar îi putem ruga să o facă în prealabil și să

fie așezați deja în perechi la începutul lecției. Printre avantajele pe care le comportă învățarea în perechi, remarcăm raportarea la toate domeniile cognitive: descentralizarea în partajarea cunoștințelor și exersarea abilităților; asimilarea tehnicilor de muncă intelectuală; discutarea divergențelor de opinie; formularea consensului. Una dintre condițiile lucrului eficient în perechi este interacțiunea față în față, pentru că ea necesită o interdependență pozitivă a celor implicați – relație care poate exista din start sau care se va cere cultivată în timp. În situații dificile, profesorul va ține cont de anumite neînțelegeri și nu va stimula creșterea animozității, dar în cazuri mai ușoare va media soluționarea conflictului și depășirea blocajului.

Ca abordare didactică în cheie de tramă, distingem **4 pași** de exersare a învățării prin cooperare în perechi, în funcție de circumstanțele învățării și de gradul de pregătire a elevilor.

Pasul 1. Toți elevii au lucrat autonom la aceeași sarcină și au elaborat produse similare; urmează să ajungă la un consens și să prezinte un singur produs.

Elevii lucrează individual la realizarea sarcinii, apoi constituie o pereche, își prezintă reciproc produsele și le compară. La încheierea activității perechea dispune de un produs finit pe care îl poate prezenta clasei.

Tehnici recomandate: Pentru lucrul independent: *Eseu de 5 minute, Scriere liberă, Asocieri libere, Bliț, Reacția cititorului, Argument în patru pași*. Pentru lucrul în perechi: *Gândește – discută în pereche – prezintă (GPP)* [2].

Nuanțe ale aplicării: O asemenea abordare este potrivită pentru orice etapă a lecției. Sarcinile pe care le primesc elevii pot fi foarte diferite, atât ca operație intelectuală (amintire, interpretare, analiză, aplicare etc.), cât și ca proces (rezolvarea unor probleme sau exerciții, alcătuirea unor liste de cuvinte sau expresii, completarea formelor grafice, răspunsul la un chestionar, scrierea unui text, elaborarea unei schițe etc.).

Recomandăm exersarea inițială a tehnicii *Gândește – discută în pereche – prezintă* în baza unor teme date pentru acasă, dar *conditio sine qua non* este că fiecare elev a realizat tema și dispune de un produs care îi poate fi prezentat colegului. În caz contrar, elevii nu se află în aceleași condiții și efectul activității poate coborî spre zero.

Perechea va examina ambele produse și va opta pentru una dintre variante: (1) este ales produsul mai reușit, dar acesta încă poate fi perfecționat, în limita timpului disponibil; (2) niciun produs nu este adecvat cerinței și atunci ambii elevi elaborează un produs comun, nou, mai calitativ.

Ceea ce fac elevii în cadrul lecției nu se apreciază cu notă, iar exersarea este o șansă de evaluare formativă: una din acelea care influențează învățarea și participă plenar la formarea competenței-cheie *a ști să înveți*.

Pasul 2. Toate perechile au primit aceeași sarcină și fiecare pereche urmează să elaboreze un singur produs.

Activitatea de învățare are în vizor produsul elaborat de către elevi în rezultatul unei colaborări stipulate explicit în denumirea tehnicii: în perechi.

Tehnici recomandate: *Brainstorming în perechi, Predic-*

țiuni în perechi, *Lectură în perechi, rezumate în perechi* [2].

Nuanțe ale aplicării: În cazul *Brainstormingului*, profesorului îi revine obligația de a formula problema și de a se convinge că elevii au înțeles atât datele ei și situația pe care o vor examina, cât și algoritmul desfășurării. De la momentul startului și până la încheierea activității, elevii lucrează doar împreună.

Spre deosebire de varianta standard, *Brainstormingul în perechi* nu necesită desemnarea moderatorului și a secretarului: fiecare elev notează ideile ambilor, iar la încheierea etapei de lansare perechea revizuieste lista de idei, o rescrie, ierarhizând și ordonând propunerile. Dacă elevii cunosc regulile tehnicii (1. *Dă frâu liber imaginației!* 2. *Acceptă orice idee!* 3. *Nu comenta și nu critica!* 4. *Dezvoltă ideile celui alt!* 5. *Lansează cât mai multe idei!*), lucrurile sunt limpezi și perechile pot lucra fără impedimente.

Exersarea *Predicțiilor în perechi* trebuie proiectată înainte de a recurge la *Presupunerea prin termeni* ori *Lectura ghidată*, tehnici desfășurate preponderent în plen. Cum principiile de bază ale celor trei tehnici sunt înrudite, vom începe cu cea mai simplă, alegând pentru ea un text de proporții reduse și rezervând suficient timp pentru ca fiecare pereche să-și poată prezenta versiunea. Profesorul va organiza activitatea în așa fel încât pe tablă, pe poster sau pe ecran să se înregistreze presupunerile exprimate, în paralel cu versiunea originală.

Pentru aplicarea tehnicii *Lectură în perechi, rezumate în perechi* este relevant ca elevii să aibă deja deprinderi de rezumare a textelor și să posede cu toții un instrumentar funcțional sau niște procedee care le permit să prelucereze textul în conformitate cu exigențele enunțului-item. Se va insista ca tot ce stabilesc sau notează elevii să fie agreat de ambii. Dacă scenariul didactic prevede prezentări în plen, perechea va decide cine anume prezintă din partea amândurora, iar profesorul va avea grijă ca acest rol să nu și-l asume întotdeauna același elev.

Pasul 3. Toate perechile au primit aceeași sarcină, dar produsele pot varia.

La această etapă devine mai pronunțat accentul pus pe evaluarea reciprocă și oferirea de feedback. Elevii lucrează din start în pereche la un produs comun, care nu este obligatoriu același pentru toate perechile: cerința exercițiului îi lasă loc perechii pentru interpretare și alegere. Fiecare dintre cei doi dispune, la încheierea etapei, de acest produs în formă finală, pentru a-l prezenta altui coleg, din altă pereche.

Tehnici recomandate: Pentru evocare și realizarea sensului: *Schimă perechea!*, *Cercurile concentrice* [4]. Pentru reflecție și extindere: *Unul stă, celălalt circulă* [2].

Nuanțe ale aplicării: La expirarea timpului afectat lucrului în perechea inițială, profesorul stabilește modul în care se va face schimbul în perechi și dă semnalul schimbării.

Acum în fiecare pereche vin doi elevi care aduc produse diferite. Fiecare elev îi prezintă celui alt produs elaborat anterior, în perechea precedentă, și primește un feedback de la noul său coleg; obiecțiile și sugestiile sunt binevenite, nu se interzic nici discuțiile în contradictoriu – toate în scopul învățării și evaluării reciproce. Apoi elevii reconstituie perechile inițiale și discută feedbackul primit. Este corect să li se

acorde timp pentru a reveni asupra produsului, dar acesta poate deveni și un suport pentru următoarea sarcină.

În plen, este eficient ca fiecare pereche să nu vorbească din nou despre produs, ci să estimeze cum a lucrat, cum s-a simțit la fiecare etapă, ce anume au învățat ambii elevi. Dacă această activitate a acoperit realizarea sensului și reflecția, extinderea ar putea să respecte algoritmul tehnicii *Unul stă, celălalt circulă*.

Pasul 4. Elevii lucrează împreună la un produs comun, dar fiecare are o sarcină proprie.

Este o formă recomandată pentru situațiile când se realizează un studiu de caz, se preconizează o dezbatere sau elevilor li se propune o afirmație binară, la care se poate răspunde *da* sau *nu*, *pro* sau *contra*, *acord* sau *dezacord*, *puncte forte* sau *puncte vulnerabile* ș.a. Constituind perechea, elevii stabilesc cine este responsabil de fiecare dintre poziții și lucrează alături, fiecare exprimându-și opinia separat. Se ține evidența ideilor până la epuizarea lor sau până la expirarea timpului acordat, după care perechea pregătește un răspuns comun.

Tehnici recomandate: *Graficul T*, *Asocieri forțate*, *Diagrama cauzelor și a efectelor*, *Diagrama Venn*, *Argumente pe cartele* [2].

Nuanțe ale aplicării: Nu este principalul cui dintre elevi îi revine fiecare poziție, ei sunt liberi să decidă – mai ales pentru că, în final, se redactează un produs comun. Pentru tehnicile numite, este crucial ca elevii să accepte rolul care le revine și să-l joace adecvat. Se poate întâmpla ca oricare dintre aceste tehnici să fi fost exersată deja în plen sau în grupuri: o asemenea experiență ar trebui să fie favorabilă succesului ambilor elevi.

Promovând cultura colaborării și a comunicării, profesorul poate obține mai multe avantaje, dar profitul adevărat se exprimă în achizițiile elevilor – unele instrucționale, altele personale: aprecierea ideilor străine și a colegilor care le lansează; înțelegerea avantajelor gândirii divergente; valorificarea interdependenței în sarcinile de lucru împreună; asimilarea unor strategii de învățare; deschiderea pentru colaborarea „fără frontiere”; schimbări pozitive de comportament și atitudine.

În încheiere: Acestea fiind realizate și obținute, profesorul poate purcede cu îndrăzneală la organizarea lucrului în grupuri mici, care va necesita strategii mai elaborate, dar va urmări aceleași finalități și va ținti formarea acelorași competențe: gândirea critică, comunicarea, colaborarea, creativitatea.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Cadrul de Referință al Curriculumului Național. Chișinău, 2025. Disponibil: <https://tinyurl.com/3m2krr78>
2. GORAȘ-POSTICĂ, V. (coord.) *Formarea de competențe prin strategii didactice interactive*. Chișinău: CEPD, 2008; 2016.
3. MÆGLIN, P. (coord.). *Industria educației și noile media*. Iași: Polirom, 2003.
4. PĂNIȘOARĂ, I.-O. (coord.) *Enciclopedia metodelor de învățământ*. Iași: Polirom, 2022.
5. STEELE, D. *Profesorul desăvârșit*. Pitești: Paralela 45, 2023.
6. <https://widgets.weforum.org/nve-2015/chapter1.html>